

Zaterdag 15 april 1916 – ochtendeditie

Het leven te Antwerpen (van onze correspondent Emanuel de Bom).

Van drie tantes.

Antwerpen, 12 april.

Ja, ik zou u wel gaarne weer eens wat schrijven – ik maak van de gelegenheid immers geen misbruik? – over het leventje (mag het “leven” heten?) dat wij heden ten dage te Antwerpen voeren. De gewoonte om het leven in kopij om te zetten zou er anders wel eens geheel uit kunnen gaan. En er zijn zovelen thans , extra muros, die gaarne iets vernamen over wat binnen onze wallen geschiedt. Het is trouwens niet zo heel belangrijk wat hier gebeurt. Maar: leven doen we nog steeds, en dit aan heinde en ver bekend te maken kan de moeite wel lonen. Zovelen die in ballingschap vertoeven, - al heeft niet ieder die gevlucht is recht op de naam van balling – zullen, stel ik me voor, het beeld van de oude Scheldestad nooit zonder ontroering voor hun geest halen. En zijn wij zelf ook niet voor een deel “ballingen” te noemen. Wij die het abnormale waar wij in leven grievend aan lijf en ziel blijven voelen? Dus voor ballingen van binnen en buiten deze bescheiden beschouwingen over het leven te Antwerpen ...

Maar ... wat zullen mijn drie tantes er weer van zeggen?

Want ge moet op uw tellen passen tegenwoordig, en zorgen uw pen niet voorbij te praten op papier. Schrijven is niet altijd een genot. Er is smart in het ontkiemen zegde Multatuli. En, als men gewoon was, wat men aan zijn medemensen te zeggen had altijd zo simpel mogelijk en zonder omwegen neer te schrijven, is het niet verlokkelijk altijd tot rebustaal of tot hiëroglifische beeldspraak uw toevlucht te moeten nemen – gesteld dat men tot Egyptologie aanleg had ...

Mijn drie tantes, zegde ik. Ik bezit er inderdaad drie. Ik ben met drie zorgzame, waakzame, onvermurwbare tantes gezegend, die, achter enorme brilglazen, al het doen en laten van hun beschermeling nagaan. Dat doen ze uit eenvoudige moeienbezorgdheid, vanwaar ongetwijfeld het woord “bemoeizucht” zal gekomen zijn.

De eerste heet tante Philomene, de tweede tante Philagie, de derde tante Anastasie. Ik hou eigenlijk weinig van alle drie. Maar zij zijn mijn tantes, en dulden moet men de liefde van een tante, ook als die u mocht beginnen te vervelen, anders gezegd: de keel uithangen.

Laat me u de drie eerbiedwaardige dames even voorstellen. Uit één huwelijksbed gesproten, hebben zij gemeenschappelijke deugden en, laat ik zeggen, minder beminnelijke eigenschappen. Alle drie willen ze mij niets dan goed. Ze wensen alleen vurig, dat ik het pad der deugd – waar zij, bij tientallen jaren oude ervaringen, uitnemend wegwijz zijn – naar hun zin zou blijven bewandelen.

Met een beroep op hun plicht als tantes, met de herhaalde betuiging van hun overbrekelijke gehechtheid aan alles wat mijn wel en wee belangt, met een vingerwijzing naar wat zij “mijn beter ik” noemen, staan deze drie zorgelijke figuren steeds naast me om me diets te maken wat ik moet doen, wil ik in de goede richting blijven en niet uit de band springen. Zij menen het ontegensprekelijk goed met me, alle drie, en toch – toch is het die bijzondere belangstelling, die nooit versagende, die aanstellerige bewaking, die mij allerinnigst verveelt. Ze trekken zich mijn gedragingen werkelijk al te hard aan. En ik ken niets zo vervelend als oude tantes, die te veel van u houden. Dat kan heel verdrietig worden. Men is het vroeger zo niet gewend geweest. Wat u voor de mond kwam vloeyde er ongedwongen uit, en men moest zijn tong niet tienmaal in zijn mond omdraaien om het oprecht gemeente woord te spreken. De vrijheid zit ons diep in het bloed, en het bloed kruipt waar het niet gaan kan. Als ge aldoor op de vingers

gekeken wordt – door drie tantes, meestel met namen op ie! – dan hebt ge telkens lust te roepen: lieve tantes, loop asjeblief alle drie naar de weerlicht, ik doe er het zwijgen toe!

Maar dan die bedenkingen! Die vaak heel bedenkelijk zijn. Houdt ge van bedenkelijke gezichten? Van de drie tantes is Anastasie degene die me het meest verveelt. Heel hoffelijk, ongetwijfeld; alleszins bereidvaardige, en breed, niet zonder humor, niet van cultuur verstoken. Maar onbegrijpelijk beangstigd en alle verbeelding dovend, met haar manie om over uw rug heen te komen kijken naar wat ge schrijft, en, doorkneet in de kennis van alle verordeningen en reglementen, u al maar wijzend op uw naastliggend plichtje, dat ze beter weet liggen dan gij ...

Tante Philomene is de suikertante, die over de erfenis beschikt en bewust is dat zij u later op het droge kan zetten, en u daar gaarne bij gelegenheid attent op maakt.

Tante Philagie is een praatmoer, die de mond vol heeft met klappeienwijsheid van bij de kruidenier: al haar zinnen beginnen met “het schijnt dat ...”, “ze zeggen dat ...”, “er moet in de krant staan dat ...”; haar specialiteit is de verspreiding van alle bakerpraatjes over de oorlog, en geen enkele medeburger ontsnapt aan haar verdachtmaking ...

Die brave tante – ze heeft een streepje voor, moet ik zeggen – maakt nu ook “zwarte lijsten” van al wie nog één woord Vlaams durft te spreken!

De knorrige Anastasie, met haar grimmig, grauw uiterlijk, haar ronde brilglazen en haar inquisitoriale blikken is wellicht nog de minst onaangename van de drie. Toch mis ik haar wenken heel graag.

Ik vraag u in gemoede: ware het niet best van al die tantelijke bezorgdheid ontslagen te zijn, en als voorheen, weer gezapig zijn vrije gang te gaan, te zeggen en te schrijven, klaar en duidelijk, zonder omschrijving, in de gerustheid van het ongetroebelde zuivere geweten, wat ge te zeggen en te schrijven hebt?

Een Antwerpenaar kan het zonder “zijn vrije preutel” niet stellen. Et voilà pourquoi votre fille est muette! Ik weet wel: “das ist der krieg!” Maar wat wilt ge dat men zou doen, waar ge tegenover drie oude tantes staat?

Zaterdag 15 april 1916 – avondeditie

Kardinaal Mercier en generaal von Bissing.

Londen, 13 april. Naar de Morning Post uit Parijs verneemt, bevat het Journal des Débats het antwoord, dat kardinaal Mercier aan generaal von Bissing, de Duitse gouverneur-generaal in België, gezonden heeft. De kardinaal schrijft, dat hij op uitnodiging van de paus en niet uit zichzelf naar Rome gegaan is. Vergun daarom, schrijft hij, dat wij, zelfs ofschoon wij getroffen zijn door bewondering voor de oorlogsrusting, die u omgeeft, en de schitterende staf, die gij, als koning Saul, aan uw persoon hebt toegevoegd, ons algehele vrijheid van oordeel voorbehouden. In de zorgelijke tijden, die het land doormaakt, kunnen noch willen wij deze vrijheid prijsgeven. Zodra een vorst ophoudt rechtvaardig te zijn, zijn wij hem noch gehoorzaamheid of eerbied, noch toewijding verschuldigd. Als aartsbisschop van Mechelen zijn wij slechts aan ons geweten verantwoording schuldig.

Gesloten tegenover uw aanslagen behouden wij het heilige gebied van ons geweten als een laatste wijkplaats voor het verdrukte recht.

Uwe excellentie moge geloven, dat wij niet zonder diepe smart aan de wereld het kwaad bekend gemaakt hebben, waarmee onze broeders en zusters overstelpt zijn. Dit verschrikkelijke kwaad, deze ontstellende misdaden, deze tragische smart zou het koele verstand geweigerd hebben als waar te erkennen, zo wij niet gesproken hadden. En in dat geval zouden wij ons zelf niet waardig geacht hebben de opvolger te zijn van de apostelen, die het Belgische Gallië geëvangelseerd hebben. Als Belg hoorden wij de kreten van smart van ons volk; als vaderlander wensten wij de wonden van ons land te helen, als bisschop hebben wij de misdaden, op onze onschuldige priesters gepleegd, gebrandmerkt.